

5-6 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARIN DEĞERLERE YÖNELİK FARKINDALIK DÜZEYİNİ ARTTIRMADA DEĞERLER EĞİTİMİ PROGRAMININ ETKİSİ THE IMPACT OF VALUES EDUCATION PROGRAM ON INCREASING 5-6 AGE GROUP CHILDREN'S AWARENESS LEVELS TOWARDS VALUES

Özge ÖZKAN KILIÇ*
Ceylan ÖZBEK AYAZ**

Öz

Her birey yaşadığı toplumun kurallarını küçük yaşta öğrenmeye başlar. İlk önce ailede başlayan bu süreç okulda devam eder. Özellikle okul öncesi dönem çocukların öğrenmeye en açık olduğu dönemdir. Bu dönemde çocuklara değerler eğitimi ile ilgili öğretilen davranışlar hayatlarında kalıcı izler bırakabilir. Erken yaşlarda öğrenilen toplumun değer yargıları çocukların hafızalarında daha çok yer edinmekte ve daha kolay davranışa dönüşebilmektedir. Yapılan bu çalışmada, 5-6 yaş çocukları için etkinliklerle hazırlanmış değerler eğitimi programının çocukların değerlere ilişkin farkındalık düzeyine etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Çalışma 2017-2018 eğitim öğretim yılının 2. döneminde Trakya Üniversitesi Keşan Meslek Yüksekokulu Çocuk Gelişimi Programı Uygulama Anaokulu'nda öğrenim gören 5-6 yaş grubu 20 çocuk ile yürütülmüştür. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden tek grup öntest - sontest kontrol grupsuz yarı deneysel yöntem kullanılmıştır. Verilerin elde edilmesinde Gür (2013) tarafından geliştirilen Davranışta Değerler Ölçeği kullanılmış ve ölçekteki sorular eğitim öncesinde ve sonrasında sınıf öğretmeni tarafından cevaplanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgularda çocukların ön test sonuçlarına göre eğitim öncesinde değerlere ilişkin farkındalıklarının orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Eğitim programı sonrasında yapılan analizlerde çocukların öntest - sontest puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi, Değerler Eğitimi, Anasınıfı, Etkinlik.

Abstract

Every individual begins to learn the rules of society they live in at a young age. This process, which first started in the family, continues in school. Especially pre-school period is the period when children are most open to learning. In this period, behaviors taught to children about values education may leave permanent marks in their lives. The value judgments of the society learnt at early ages can take more space in children's memory and turn into easier behavior. In this study, it was aimed to determine impact of values education prepared for 5-6 ages children with activities on children's awareness level towards values. The study was carried out with 5-6 age group 20 children in Trakya University Keşan Vocational School's Child Development Program Application Kindergarten in the 2nd semester of 2017-2018 academic year. In the study, one group pretest post test without control group quasi-experimental design were used of quantitative research methods was used in the study. The Behavior Values Scale developed by Gür (2013) was used in obtaining the data and the questions in the scale were answered by the class teacher before and after the education. According to the results obtained from the research, it was determined that the children's awareness level towards values was moderate according to pretest results before the education. A significant difference between pretest - posttest scores of children in the analyzes made after the education program was determined.

Keywords: Pre-school, Values Education, Kindergarten, Activity.

1. GİRİŞ

Okul öncesi çocuklar yapı inşa oyunları, oyuncaklarla oynamak, kitap okumak, kum havuzunda oynamak, dil, iletişim, sanat, yaratıcılık ve fiziksel aktivitelerde bulunurken özellikle etik ve sosyal konulardaki temalar ihmal edilmiş gibi görünmektedir. Ancak, bazı araştırmacılar okul öncesi dönemin etik değerler geliştirmeye başlamak için en uygun zaman olduğuna işaret etmektedir (Marinko, 2015).

Çünkü, çocukların sosyalleşmeye başladığı ilk dönem okul öncesi dönemdir. Çocuklar bu dönemde yeni arkadaşlıklar kurarlar ve sosyalleşmenin temelleri atılır. Öğretmenleri okula alışma sürecinde olan çocukların sınıf içinde birbirlerine karşı sevgi ve saygı göstermelerini ister. Ancak bu şekilde sınıf ortamındaki çocuklar kendilerini güvende hissederler. Eğitim hayatlarının başında olan okul öncesi dönem çocukları çeşitli etkinliklerle istedik davranışları daha kolay kazanacaklardır. Öğretmenler öğrencileri için hazırladıkları eğitim akışlarında değerlere yönelik kavramlara sıklıkla yer vermelidirler. Çocukların

* Öğr. Gör., Trakya Üniversitesi, Keşan Meslek Yüksekokulu, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri, Bölümü Çocuk Gelişimi Programı.

** Öğr. Gör., Namık Kemal Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü Çocuk Gelişimi Programı.

yaşlarına ve ilgilerine uygun olarak hazırlanan değerler ile ilgili etkinlikler çocukların bu konudaki farkındalığını arttırabilir.

Değerler insanların hayatlarında önemli bir yere sahip olan, onların hayatını yönlendiren ilkeler bütünüdür. Kişiliğimizin özünü oluşturan ve sosyal hayatımızda kararlar vermemize, insanlara güvenmemize, zamanımızı ve enerjimizi düzenlememize etki eden değerler (Ülavere ve Veisson, 2015) çocuğun ahlak gelişimine paralel olarak kavramaya başladığı ancak yaşamın başından itibaren, çevresindeki yetişkinler aracılığıyla fark ettiği yaşam prensipleridir (Karakaş, 2015).

İnsanlar tüm yaşamı boyunca değerler hakkında bilgi edinirken, ilk bilgi erken çocuklukta kazanılır (Günindi, 2015; Koç ve Akdoğan, 2018). Değerlerin kazanılmasında bireyin içinde yaşadığı aile ve toplumun önemli etkileri vardır. Çünkü değerlerin ilk öğrenildiği yer ailedir. Çocuk ailede gördüğü sevgi, saygı, hoşgörü, yardımlaşma gibi çeşitli değerlere bir anlam yüklemekte ve erken yaşlarda hafızasına yerleşmektedir. Daha sonra bunları kullanarak kendini geliştirmeye ve yaşamına yön vermeye başlamaktadır (Güneş, 2016).

Değerler eğitiminin hedefi çocukların değerlere yönelik bir anlayış ve bilgi kazanımını teşvik etmektir. Böylece çocuklar bu değerlere göre, ait oldukları toplumun üyeleri olarak hareket edebilirler (Sigurdardottir ve Einarsdottir, 2016). Çocukların hayatındaki en önemli eğitimcilerin aile ve öğretmen olduğu gerçeğinden hareketle okul öncesi öğretmenlerinin ve ebeveynlerin dürüstlük, merhamet, sadakat, saygı, güven, sorumluluk gibi değerleri daha küçük yaşlarda çocuklarına aşlamaları ve bu değerleri kendi günlük yaşamlarında da içselleştirerek çocuklarına rehberlik etmeleri toplumların ciddi sosyal ve ahlaki sorunlardan arındırılmış bir yaşam sürmesine zemin hazırlar (Chou, Yang ve Huang, 2014). Bu doğrultuda değer kazanımının sosyal becerilerle de yakından ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Örneğin çocuklar paylaşma, arkadaş kazanma, yardımlaşma gibi değerleri yaşatlarından kazanabileceği sosyal beceriler aracılığıyla öğrenir. Bu becerilerin çocuğa kazandırılmasında okulun önemli bir yeri vardır (Dilmaç & Topuz, 2017). Bu nedenle erken çocukluk döneminde eğitimin aileden sonraki basamağı olan okul öncesi eğitim kurumlarının çocuğun bilişsel gelişimine verdikleri önemin yanında sosyal duygusal gelişimlerini desteklenme yönünden de oldukça büyük sorumlulukları vardır (Öztürk Samur, 2011). Çocuklar büyüdükçe dış dünyayla daha çok etkileşim halinde olurlar ve zaman zaman kendi kararlarını kendileri vermek durumunda kalabilir. Okula başlayan çocuk ilk sosyal deneyimlerini kazanır. Arkadaşlarından doğru davranışları öğrenebildiği gibi yanlış davranışları da öğrenebilir.

Bu durumda, çocukların doğruyu yanlıştan ayırt edebilme becerilerini kazanabilmeleri değerler eğitimiyle sağlanabilir. Bu beceri, çocuğun özgür iradesiyle kendi kararlarını verebilmesi ve kimseye bağımlı kalmadan kararlarının sorumluluğunu üstlenebilmesi açısından önemlidir (Dirican ve Dağlıoğlu, 2014).

Araştırmalar, çocukluk çağında kazanılan davranışların yetişkinlikte, bireyin kişilik yapısını, alışkanlık, tavır, inanç ve değer yargılarını büyük ölçüde biçimlendirdiğini ortaya koymaktadır (Yavuzer, 2011). Topluma iyi vatandaş yetiştirme üzerine odaklanan değerlerin (dürüstlük, saygı, hoşgörü, sorumluluk, yardımseverlik, ahlaki değerler vb.) kazandırılmasında okullar etkili rol oynamalı ve bu değerleri kazandıracak en önemli kişi de öğretmen olmalıdır (Yıldırım, 2009). Özellikle okul öncesi dönem değerlerin edinildiği önemli bir zaman dilimidir.

Bu dönemdeki çocukların en önemli eğitimcileri, diğer çocukların çalışmalarına saygı, bekletme, sabır, disiplin, doğru ve yanlış, dürüstlük, başkalarına zarar vermemek, karşılıklı yardım ve paylaşımında bulunmak, nazik olmak, arkadaş edinmek, başkalarını oyuna dahil etmek, güven, saygı, sorumluluk, şefkat ve öz-denetim gibi değerleri kazandıran aileler ve anaokullarıdır. Bu değerler ebeveynlerin ve anaokullarının okul öncesi çocuklar için faaliyetlerini oluşturması gereken bir temeldir (Chou, Yang, ve Huang, 2014; Marinko, 2015).

Öğretmenlerin erdemli ve değer sahibi bir birey olması ve bu değerleri çocuklara nasıl öğreteceği konusunda bilgi ve beceri sahibi olması, sınıfta olumlu iletişimin ve sevginin olduğu güvenli, demokratik bir eğitim ortamı yaratabilmesi çocukların değerleri benimseyebilmesi ve bu değerleri davranışa dönüştürebilmesi için doğru rol model bulabilmesi açısından çok önemlidir (Pekdoğan ve Korkmaz, 2017).

Okul öncesi dönemdeki çocuklar için karmaşık ve soyut olarak görünen değerler, çocuklara resmi müfredatta hem öğretim içeriğiyle bütünleştirilerek hem de eğitim ortamında günlük uygulamalar yoluyla örtük olarak çocukların yaşamlarına entegre edebilmelerini sağlamak amacıyla verilebilmektedir (Juutinen ve Viljamaa, 2016; Thornberg ve Oğuz, 2013). Bütüncül öğrenim deneyimi, değerlerin öğrenci tarafından içselleştirilmesini ve onları davranışlarına dönüştürmeyi amaçlar (Ravinder, 2006). Okul öncesi dönemde oyun, drama, proje çalışmaları, büyük, küçük ya da bireysel grup etkinlikleri ve alan gezileri gibi farklı yöntem ve tekniklerle değerler çocuklara öğretilir (Pekdoğan ve Korkmaz, 2017). Okul öncesi eğitim

programında da çocukların değerler eğitimine gereken önem verilmiş ve kazanım göstergeler aracılığıyla çocuklara değerler kazandırılmaya çalışılmıştır. Aral ve Kadan (2018)'in yaptığı çalışmada programda en fazla sorumluluk değeri olmak üzere saygı, dayanışma, güven, sevgi, hoşgörü, özgürlük, eşitlik, dostluk ve adalet değerlerine yer verildiğini belirtmişlerdir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, 5-6 yaş grubu çocukları için etkinliklerle hazırlanmış değerler eğitimi programının çocukların değerlere ilişkin farkındalık düzeyine etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Bu çerçevede aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

- 5-6 yaş grubu çocuklarının Davranışta Değerler Ölçeğine göre ön test ve son test puan ortalamaları verilen eğitimin etkisiyle anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- 5-6 yaş grubu çocuklarının değerleri davranışa dönüştürme becerilerini sergilemelerinde değerler eğitimi programının etkisi var mıdır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden tek grup ön test-son test kontrol grupsuz yarı deneysel yöntem kullanılmıştır. Bu model, deneme öncesi modellerden biridir. Bu modelde gelişigüzel seçilmiş bir gruba bağımsız değişken uygulanır (Karasar, 2010). Çalışma bir eğitim programının gereği olarak bir araya getirilmiş olan kişilerle yürütüldüğü için kontrol grubu oluşturulmamıştır (Fraenkel & Wallen, 2003). Bu desende deneysel işlemin etkisi tek bir grup üzerinde yapılan çalışmayla test edilir. Deneklerin bağımlı değişkene ilişkin ölçümleri uygulama öncesinde ön test, sonrasında son test olarak aynı denek ve aynı ölçme aracı kullanılarak elde edilir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2016). Çalışmada deney grubuna, eğitim gördükleri kurumun öğretim programı ile birlikte araştırmacılar tarafından hazırlanan Değerler Eğitimi Programı uygulanmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Çalışma, 2017-2018 eğitim öğretim yılının 2. döneminde Trakya Üniversitesi Keşan Meslek Yüksekokulu Çocuk Gelişimi Programı Uygulama Anaokulu'nda öğrenim gören 5-6 yaş grubu 20 çocuk ile yürütülmüştür. Çalışma grubu seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Değerler eğitiminde ele alınan birçok temanın soyut kavramları içermesi, bu nedenle değerler eğitiminin alt basamaklarını oluşturan bu konuların anlam kazanması, algılanabilmesi ve günlük yaşama uyarlanabilmesi adına 5-6 yaş grubunda daha iyi sonuçlar alınabileceği düşünülmüştür. Ayrıca çalışmada kullanılan Davranışta Değerler Ölçeği de bu yaş grubuna yönelik olarak geliştirilmiş bir ölçektir.

2.3. Veri Toplama Araçları ve Süreci

Araştırma verilerinin elde edilmesinde Gür (2013) tarafından 5-6 yaş çocuklarına yönelik olarak geliştirilen ve güvenirlik katsayısı 0,98 olan Davranışta Değerler Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, öğretmen tarafından tamamlanan ve 42 ifadeden oluşan 5'li likert tipi bir ölçektir. Öğretmenler, sınıftaki öğrencileri cümlelerde ifade edilen davranış veya durumu gerçekleştirme sıklığına göre puanlayarak değerlendirmesi istenmiştir. Ölçekteki sorular araştırmacılar tarafından eğitim öncesinde ve sonrasında sınıf öğretmenine sorulmuş, ele alınan değerlerle ilişkili olarak verilen cümlelerde her çocuğun davranışı gerçekleştirme sıklığını işaretlemesi istenmiştir.

Programın geliştirilmesi aşamasında araştırmacılar tarafından konuyla ilişkili literatür taranmıştır. Literatür taramasından sonra 5-6 yaş grubu için MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda yer alan kazanım ve göstergeler dikkate alınarak zenginleştirilmiş etkinlikler içeren program hazırlanmıştır. Değerler eğitimi programının hazırlanma aşamasında çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun eğlendirici ve aynı zamanda eğitici olan, çocukların sınıfta aktif katılımını sağlayacak, çeşitli rol ve sorumluluklar üstlenecekleri etkinlikler bulunmasına öncelik verilmiştir. Hazırlanan program 3 alan uzmanının görüşüne sunulmuş, uzmanlardan alınan geri dönüşler dikkate alınarak gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra son şekli verilmiştir.

Araştırmanın yürütüleceği kurumdan uygulama için izin alındıktan sonra öğrenci grubuna 2017-2018 eğitim öğretim yılının 2. döneminde 6 hafta boyunca (10.04.2018- 18.05.2018 tarihleri arasında) haftada 3 gün ve her gün 2 saat süresince eğitim programının uygulaması gerçekleştirilmiştir. Etkinlikler çocukların kahvaltı sonrasında algılarının açık olduğu saatler olan 9:30 ve 11:30 aralığında yürütülmüştür. Program çocukların değerleri benimseyebilmeleri ve günlük yaşamlarında davranışlarına da yansıtılabilmelerini sağlayabilmek amacıyla her alt bölümde birden fazla etkinlik planlanarak hazırlanmıştır. Hazırlanan eğitim programında, Türkçe, sanat, oyun, müzik, drama, okuma yazmaya hazırlık, fen, matematik, alan gezileri, proje çalışmaları gibi etkinliklere yer verilmiştir. Program çerçevesinde sevgi, sorumluluk, duyarlı olmak, öz

saygı, saygı, dürüstlük, doğruluk, başarı, çalışkanlık, sabır, hoşgörü, adil olma, paylaşma, vatanseverlik, misafirperverlik, dayanışma, yardımlaşma, empati, iyilik, güven ve engellilik temaları işlenmiştir. Günlük eğitim akışında uygulanan her etkinlik birden fazla değeri içermektedir. Ayrıca sadece etkinlik sırasında değil, etkinliğe hazırlanırken ve etkinlik sonrasında da öğrencilerin uyması gereken değerlere dikkat çekilmiştir. Ele alınan her değer etkinlik sonunda değerlendirme sorularıyla pekiştirilmiş ve sadece o gün değil diğer günlerde de tekrar edilmiştir. Eğitim süresi boyunca her gün mutlaka Türkçe etkinliğine yer verilmiş seçilen değer ya da değerlerle ilgili çocuklarla sohbet edilmiş bir hikaye kitabı çocuklara okunmuştur. Daha sonra kavram programında yer alan diğer etkinliklerle (Türkçe, sanat, oyun, müzik, drama, okuma yazmaya hazırlık, fen, matematik, alan gezileri, proje çalışmaları) desteklenmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS paket programından yararlanılmış ve aritmetik ortalama ve bağımlı örneklem t testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgularda çocukların ön test sonuçlarına göre eğitim öncesinde değerlere ilişkin farkındalıklarının orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Eğitim programı sonrasında yapılan analizlerde çocukların öntest - sontest puanları arasında anlamlı bir fark olduğu, çocukların davranış sıklıklarının eğitim sonrasında anlamlı düzeyde arttığı ($t(19) = -16,7$, $p=0,000<0,05$) ve sonuç olarak yürütülen değerler eğitimi programının çocukların değerlere ilişkin farkındalık yaratması üzerinde olumlu etkilerinin bulunduğu görülmüştür.

3. BULGULAR

5-6 yaş grubu çocuklarda değerler eğitimi programının, değerlere yönelik farkındalık düzeyleri üzerindeki etkililiğini ortaya koymak için yapılan uygulama aşamasından önce katılımcılara ön test uygulanmış, hazırlanan programın uygulama aşamasından sonra da son test uygulanmıştır.

Öğrencilerin uygulama öncesinde ölçekten elde ettikleri ön test puanlarına ilişkin sonuçlar tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Davranışta Değerler Ölçeği’nden alınan ön test ve son test puanlarına ilişkin sonuçlar

Ölçüm	N	Minimum	Maximum	Ortalama	Standart sapma
Ön test	20	82	164	126,7	17,96
Son test	20	153	195	173,9	10,12

Tablo 1’deki Davranışta Değerler Ölçeği’nden alınan ön test puanları incelendiğinde, alınan en düşük puanın 82, en yüksek puanın 164 ve ölçek ortalamasının 126,7 olduğu görülmektedir. Öğrencilerinin ölçekten aldıkları puanların ortalaması ölçeğin ortalama puanı ile eşdeğerdir. Bu nedenle öğrencilerin eğitim öncesinde değerleri davranışa dönüştürme bakımından mevcut davranışlarının orta düzeyde olduğunu söylemek mümkündür.

Yine aynı tabloda öğrencilerin Davranışta Değerler Ölçeği’nden aldıkları son test puanları incelendiğinde, alınan en düşük puanın 153, en yüksek puanın 195 ve ölçek ortalamasının 173,9 olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin değerler eğitimi programı öncesi ve sonrası ölçekten aldıkları puan ortalamaları arasında fark olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan t testi sonuçları tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Davranışta Değerler Ölçeği ön test- son test puanlarının karşılaştırılmasına yönelik t testi sonuçları

Ölçüm (Davranışta Değerler Ölçeği)	N	\bar{X}	S	Sd	T	P
Ön test	20	126,7	17,96	19	-16,7	0,000
Son test	20	173,9	10,12			

Tablo 2’deki verilere göre çocuklarla birlikte yürütülen değerler eğitimi programı sonrasında ölçekten aldıkları puanlarda anlamlı bir artış olduğu görülmektedir $t(19) = -16,7$, $p<0,05$. Öğrencilerin eğitim programı öncesi ölçek puanlarının ortalaması $\bar{X} = 126,7$ iken, eğitim programı sonrasında puanları $\bar{X} = 173,9$ ’a çıkmıştır. Bu bulgu değerler eğitimi programının, öğrencilerin değerlere ilişkin farkındalık düzeylerini arttırmada önemli bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Okul öncesi dönem, çocukların toplumun değer yargılarına ve kültürüne uygun davranışları geliştirmeye başladığı bir dönemdir. Bu denli kritik olan bu dönemde çocuklar çevrelerinde kendilerine değer aktarımını sağlayacak olan kişileri yani öğretmen ve ebeveynlerini gözlemleyerek iyi, kötü, doğru ve yanlışla ilişkin anlayış geliştirirler ve bu sayede erken yaşta sevgi, saygı, işbirliği, yardımlaşma, paylaşma, işbirliği, dürüstlük gibi kavramlarla tanışma fırsatı bulurlar. Bu çalışmada da çocuklara uygulanan değerler eğitimi programı ile birlikte çocukların değerlere yönelik olarak farkındalıklarını sağlamak amaçlanmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda, araştırmacılar tarafından hazırlanan değerler eğitimi programının 5-6 yaş grubu çocukların değerlere ilişkin farkındalık kazanmalarını sağladığı görülmüştür. Öğrencilerin Davranışta Değerler Ölçeği'nden aldıkları puanların ortalamasının ölçeğin ortalama puanı ile eşdeğer olduğu saptanmıştır. Bu veriler doğrultusunda öğrencilerin eğitim öncesinde değerleri davranışa dönüştürme bakımından mevcut davranışlarının orta düzeyde olduğunu söylemek mümkündür.

Öğrencilerin Davranışta Değerler Ölçeği'nden aldıkları son test puanları incelendiğinde, ölçek ortalamasının üstünde olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin eğitim programı öncesi ölçek puanlarının ortalaması $\bar{X} = 126,7$ iken, eğitim programı sonrasında puanları $\bar{X} = 173,9$ 'a ulaşması hazırlanan değerler eğitimi programının öğrencilerin değerlere olan farkındalığını arttırmada etkili olduğunu göstermektedir.

Konuyla ilgili yapılan çalışmalardan Whitney (1986)'nin öğretmenlerin değerlere yönelik görüşlerini belirlemeye çalıştığı araştırma sonuçlarına göre öğretmenler değerler öğretiminin sadece aileye bırakılmaması gerektiğini düşünmekte, çok az sayıda öğretmen, değerleri öğretmek için gün içerisinde özel bir zaman ayırmakta, bir değer eğitim programında yer alması gereken en önemli üç ahlaki değer dürüstlük, başkalarına saygı ve sorumluluk olması gerektiğini belirtmektedir.

Şirin ve ark. (2016) yaptığı çalışmada, Değerler Eğitimi Programının altı yaş grubu çocukların değerleri davranışa dönüştürerek sergilemesi üzerinde etkili olup olmadığı ve okul öncesi öğretmenlerinin almış oldukları Değerler Eğitimi Programı eğitimine ve programı sınıflarında uygulama sürecine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda Değerler Eğitimi Programının altı yaş grubu çocukların değerleri davranışa dönüştürerek sergilemesi üzerinde etkili olduğu saptanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin almış oldukları Değerler Eğitimi Programını uygulama eğitimine ve programı sınıflarında uygulama sürecine ilişkin olarak gerek kendilerinin gerek öğrencilerinin olumlu kazanımlar elde ettiklerini düşündükleri ve değerler eğitimi programını kapsamlı ve uygulama konusunda faydalı buldukları sonucuna varılmıştır. Öztürk Samur (2011) tarafından yapılan çalışmada da anasınıfına devam eden altı yaş çocuklarına uygulanan değerler eğitimi programının çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerine etkisi incelenmiş, elde edilen sonuçlar doğrultusunda değerler eğitimi programının çocukların sosyal duygusal gelişimlerini olumlu yönde desteklediği görülmüştür.

Lovat, Clement, Dally ve Toomey (2011) yaptıkları çalışmada değerler eğitiminin çocukların oyun alanında ve sınıfta daha uyumlu sosyal etkileşimlerle birlikte artan bir öz farkındalık geliştirdiklerini, ayrıca akademik başarının da olumlu yönde etkilendiğini belirtmişlerdir. Yine Furco (2008) da aynı şekilde değerler eğitiminin akademik başarıyı arttırdığını vurgulamıştır. Dereli İman'ın (2014) yaptığı çalışmada Değerler Eğitimi Programına katılan çocukların sosyal beceri, psiko-sosyal gelişim ve sosyal problem çözme becerileri puan ortalamalarının eğitim programına katılmayan çocukların puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur.

Değerlerin aktarımında özellikle öğretmenlere büyük sorumluluklar düşmektedir. Sınıf ortamında istenilen davranışların kazanılması yine iyi planlanan değerler eğitimi programlarıyla gerçekleşir. Thornberg ve Oğuz (2013)'un yaptığı ve amacı İsveçli ve Türk öğretmenlerin değerler eğitimi konusundaki perspektiflerini belirlemek olan çalışmasında öğretmenlere sınıfta verdikleri değerler eğitiminde öncelikle önem verdikleri değerler sorulmuş ve sonuç olarak bu değerlerin çoğunlukla ilişkilerin ele alındığı değerler olarak adlandırılacakları, yani başkalarına nasıl davranacaklarına dair değerler olduğu (diğer insanlara saygılı olma, başkalarına karşı nazik olma, iyilik yapma, empati gösterme, ayırım yapmama, hoşgörülü olma, başkalarına yardım etme, başkalarına adil davranma, zarar vermeme gibi) tespit edilmiştir.

Ülavere ve Veisson (2015), okul öncesi öğretmeni, okul yöneticisi ve ebeveynlerle, çocuklara öğretilmesi gereken değerler hakkındaki görüşlerini içeren bir çalışma yapmışlar ve sonuç olarak okul yöneticileri özsaygı, öğretmenler sabır, ebeveynler ise güven ve sorumluluk değerlerinin diğerlerine nazaran daha önemli bir değer olarak çocuklara öğretilmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Peterson ve Siegal (2002) okul öncesi çocukların yalanları ve hataları anlamalarına odaklanmıştır; çünkü sosyal ilişkiler açık iletişime dayanmaktadır. Araştırmacılar, 3 yaşın üzerindeki çocukların yalanlar ve

hatalar arasında doğru bir şekilde ayırt edildiğini keşfettiler. Çocukların, doğruyu söylediğine inandıkları bilgisiz kişiden daha çok kasten aldatmış olan bilgili kişiye daha fazla suçlamada buldukları tespit edilmiştir.

Wainman, Walker, Lunn Brownlee ve Whiteford (2011) çalışmalarında 5-8 yaş grubu çocukların oyunlarına başkalarına dahil etme hakkındaki görüşlerini araştırmıştır. Bulgular, cinsiyet veya etnik kökene dayalı dışlamanın, çocukların çoğu tarafından yanlış ve haksızlık olarak görüldüğünü göstermektedir.

Karakaş (2015), okul öncesi dönemde uygulanan değerler eğitimi etkinliklerini okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre okul öncesi öğretmenleri değerler eğitiminde daha çok Türkçe etkinliklerini, bu kapsamda hikâye anlatımı, hikâye tamamlama, hikâye ve değerler üzerinde sohbet etme, görsel ve işitsel materyalleri kullanarak çizgi film, film ve video izleme gibi etkinlikleri kullandıklarını, değerler eğitimi zorlaştıran etmenlerin aşılmasında soyut değerlerin somut etkinliklere dönüştürülmesi üzerinde durulduğu ve hazırlanacak değerler eğitimi programına ve değerler eğitimi etkinliklerine ihtiyaç olduğu görüşünü belirtmişlerdir. Dirican ve Dağlıoğlu (2014) yaptıkları çalışmada, 3-6 yaş grubu çocukların değer edinimine yönelik, Türk yazarlar tarafından yazılmış resimli hikâye kitaplarında yer alan temel insani değerlerin neler olduğunu ve yer verilme oranlarını tespit etmeye çalışmıştır. Araştırma sonucunda kitaplarda geçen değerler arasında sevgi, paylaşmak, arkadaşlık, mutluluk ve nezaketin en çok rastlanan değerler olduğu, bununla birlikte cesaret, liderlik ve barışın en az yer verilen değerler olduğu bulunmuştur. Cengiz ve Duran (2017) okul öncesi dönemdeki çocukların değer ediniminde kitapların önemli rolü olduğunu, çocukların kitaptaki karakterleri örnek aldıkları ve bu sayede değerleri daha kolay benimsediklerini, ayrıca kendi inançlarını, tutum ve davranışlarını kontrol etmelerini sağlayan psikososyal bir araç olan kitaplardaki karakterler aracılığıyla çocukların kendilerine ve dünyaya yönelik bakış açısı geliştirdiklerini vurgulamaktadır.

Araştırma bulguları birbirini desteklemektedir. Okul öncesi dönem çocukları için iyi hazırlanmış değerler eğitimi programları çocukların istedik davranışları kazanmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda, değerler eğitimine yönelik etkinliklere okul öncesi eğitim programında daha çok yer verilmesi faydalı olacaktır.

5. ÖNERİLER

Araştırma sonuçları doğrultusunda aşağıdaki öneriler getirilmiştir:

Okul öncesi dönem değerler eğitimiyle ilgili Milli Eğitim tarafından etkinlik kılavuzlarının hazırlanması öğretmenlere fayda sağlayacaktır.

Farklı öğretim yöntem ve tekniklerin yer aldığı, öğrenci seviyelerinin dikkate alındığı farklı türdeki etkinliklere yer verildiği değerler eğitimi ile ilgili programlar hazırlanmalıdır.

Okul öncesi eğitim öğretmenleri değerler eğitimi ile ilgili yapılacak hizmet içi eğitim faaliyetleri ile bilgilendirilebilir, böylelikle öğretmenlerin günlük planlarında değerlere yönelik etkinliklere daha çok yer vermeleri sağlanabilir.

Öğretmenler sınıf içinde yapacakları etkinliklerle değerleri desteklerken ailelerle işbirliği içinde çalışmalı, onları da bu konuda bilgilendirmesi daha faydalı olacaktır.

Anne-babalara çocuklara değerler ile ilgili evde yapabilecekleri çalışmalar hakkında bilgi verecek seminerler düzenlenmelidir.

Anne, baba ve öğretmenler değerlere yönelik davranışların kazandırılmasında çocuklara örnek olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aral, Neriman & Kadan, Gül (2018). 2013 Okul Öncesi Eğitim Programının Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 113-131.
- Büyüköztürk, Şener; Çakmak, E. Kılıç; Akgün, Ö. Erkan; Karadeniz, Şirin & Demirel, Funda (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 22. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Cengiz, Şerife & Duran, Erol (2017). Analysis of Values on Preschool Period Children Story And Tale Books. *Education and Science*, 42(191), 205-233.
- Chou, M.Jou; Yang, C.Hsin. & Huang, P.Chen (2014). The Beauty of Character Education on Preschool Children's. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 143(14), 527-533.
- Dereli-İman, Esra (2014). Değerler Eğitimi Programının 5-6 Yaş Çocukların Sosyal Gelişimine Etkisi: Sosyal Beceri, Psiko-sosyal Gelişim ve Sosyal Problem Çözme Becerisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(1), 249-268.
- Dilmaç, Oğuz & Topuz, Begüm (2017). Erken Çocukluk Döneminde Değerlerin Öğretilmesinde Sanat Eğitiminin Rolü. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 63, 39-49.

- Dirican, Rabia & Dağlıoğlu, H. Elif (2014). 3-6 Yaş Grubu Çocuklarına Yönelik Yayımlanan Resimli Hikaye Kitaplarının Bazı Temel Değerler Açısından İncelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education-CIJE*, 3(2), 44-69.
- Fraenkel, R. Jack & Wallen, E. Norman (2003). *How To Design And Evaluate Research in Education*. New York: McGraw Hill.
- Furco, Andrew (2008). *Exploring the Purposes, Complexities and Future of Values Education*. keynote address at the 2008 National Values Education Forum: The Australian Values Education Journey - Leading Change, Shaping Futures, Building Community. Erişim Tarihi: 25.06.2018, <http://www.curriculum.edu.au/values>.
- Güneş, Firdevs (2016). Değerler Eğitiminde Yaklaşım Ve Modeller. *Eğitimde Gelecek Arayışları: Dünden Bugüne Türkiye'de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*, 16-18 Nisan, Bartın.
- Günindi, Yunus (2015). Preschool Children's Perceptions Of The Value Of Affection As Seen in Their Drawings. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 7(3), 371-382.
- Gür, Çağla (2013). Development Of Behavior Values Scale For Children in The Five-To-Six-Year-Old Age Group. *International Journal of Learning & Development*, 3(1), 56-72.
- Juutinen, Jaana & Viljamaa, Elina (2016). A Narrative Inquiry About Values in A Finnish Preschool: The Case Of Traffic Lights. *International Journal of Early Childhood*, 48(2), 193-207.
- Karakaş, Hamdi (2015). Değerler Eğitimi Etkinliklerinin Okul Öncesi Öğretmenlerine Göre Değerlendirilmesi: Nitel Bir Çalışma. *Dünden Bugüne Türkiye'de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*, 16-18 Nisan, Bartın.
- Karasar, Niyazi (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Koç, Raşit & Akdoğan, Hakkı (2018). Çocuklara Değer Aktarımının Önemi. *International Journal of Social Science*, 65, 1-16.
- Lovat, Terence; Clement, Neville; Dally, Kerry & Toomey, Ron (2011). The Impact Of Values Education On School Ambience And Academic Diligence. *International Journal of Educational Research*, 50, 166-170.
- Marinko, Jurij (2015). Values And Preschool Children. *Ibs Newsletter*, 5(1). Erişim Tarihi: 10.06.2018, <http://porocelevalc.ibs.si/en/component/content/article/57-letnik-5-t-1/205-jurij-marinko-ma-education-values-and-preschool-children>.
- Öztürk-Samur, Ayşe (2011). *Değerler Eğitimi Programının 6 Yaş Çocuklarının Sosyal Ve Duygusal Gelişimlerine Etkisi*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Pekdoğan, Serpil & Korkmaz, H. İbrahim (2017). Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarına Verilen Değerler Eğitimine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(37), 59-72.
- Peterson, C.Candida & Siegal, Michael (2002). Mindreading And Moral Awareness in Popular And Rejected Preschoolers. *British Journal of Developmental Psychology*, 20, 205-224.
- Ravinder, Rena (2006). "Value-Based Education For Human Development-Eritrean Perspective" South Carolina. (USA): *Essays in Education*, 18, 1-7.
- Sigurdardottir, Ingibjorg & Einarsdottir, Johanna (2016). An Action Research Study in An Icelandic Preschool: Developing Consensus About Values And Values Education. *International Journal of Early Childhood*, 48(2), 161-177.
- Şirin, Nurşen; Şafak, Münire; Yuvacı, Züleyha; Gür, Çağla; Koçak, Nurcan & Koç, İlhan (2016). Değerler Eğitimi Programının 6 Yaş Çocuklarına Etkisinin İncelenmesi Ve Öğretmen Görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 35, 261-274.
- Thornberg, Robert & Oğuz, Ebru (2013). Teachers' Views On Values Education: A Qualitative Study in Sweden And Turkey. *International Journal of Educational Research*, 59(1), 49-56.
- Ülavere, Parje & Veisson, Marika (2015). Values And Values Education in Estonian Preschool Child Care Institutions. *Journal of Teacher Education for Sustainability*, 17(2), 108-124.
- Wainman, Briony; Johnsson, Eva; Boulton-Lewis, Gillian; Walker, Sue; Brownlee, Joanne; Cobb, Charlotte & Whiteford, Chrystal (2011). Young Children's Beliefs About Including Others In Their Play: Social And Moral Reasoning About Inclusion And Exclusion. *Australasian Journal of Early Childhood*, 37(3), 137-146.
- Whitney, I. Bomar (1986). *The Status of Values Education in The Middle and Junior High Schools of Tennessee*. Ph.D Thesis , Tennessee State University.
- Yavuzer, Haluk (2011). *Çocuğunuzun İlk 6 Yılı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, Kasım (2009). Values Education Experiences Of Turkish Class Teachers: A Phenomonological Approach. *Egitim Arastirmalari-Eurasian Journal of Educational Research*, 35, 165-184.